

3. Божович Е.Д. О функциях чувства языка в решении школьниками семантико-синтаксических задач / Е.Д. Божович // Вопросы психологии. – 1988. – № 4. – С. 70-78.
4. Божович Е.Д. Развитие языковой компетенции школьников: проблемы и подходы / Е.Д. Божович // Вопросы психологии. – 1997. – № 1. – С. 33-44.
5. Бондаренко Н.В. Українська мова: Підручник для 5 кл. загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською та польською мовами / Н.В. Бондаренко, А.В. Ярмолюк. – К.: Освіта, 2005. – 272 с.
6. Варзацька Л. Види мовних завдань у структурі інтегрованого уроку рідної мови і мовлення в 5 класі / Л.Варзацька, Л.Дворецька // Українська мова і література в школі. – 2004. – №1. – С. 4-7.
7. Волобуєва Т.Б. Розвиток творчої компетентності школярів / Т. Б. Волобуєва. – Харків: Видавнича група “Основа”, 2005. – 112 с.
8. Глазова О. Ситуативні вправи для формування ситуативних умінь і навичок діалогічного мовлення / О.Глазова // Дивослово. – 2003. – № 5. – С. 40-42.
9. Головка І. Прийоми збагачення мовлення школярів різними словотвірними конструкціями / І.Головка // Рідна школа. – 2002. – № 8-9. – С. 36-37.
10. Девдера М. Розвиток мовлення чи мовної здатності? / М.Девдера // Українська мова і література в школі. – 1999. – №2. – С. 49-51.
11. Дідук Г.І. Лінгвостилістичні та комунікативно-ситуативні вправи на уроках української мови в 5-7 класах / Г.І. Дідук. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2004. – 80 с.
12. Донченко Т.К. Методи організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови / Т.К. Донченко. – К.: Ленвіт, 2000. – 74 с.
13. Донченко Т.К. Лінгвістичний аналіз тексту під час підготовки до переказу у 5-9 класах: Посібник / Т.К. Донченко. – К.: Форум, 2002.
14. Єрмоленко С. Навчально-виховна концепція вивчення української (державної) мови / С.Єрмоленко, Л.Мацько // Дивослово. – 1994. – №7. – С. 28-33.
15. Мельничайко В. Удосконалення змісту і методів навчання української мови / В.Мельничайко, М.Пентилюк, Л.Рожило. – К.: Радянська школа, 1982. – 216 с.
16. Пентилюк М. Концепція когнітивної методики навчання української мови / М. Пентилюк, А. Нікітіна, О. Горошкіна // Дивослово. – 2004. – №8. – С. 5-9.
17. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: в 2 т. / С.Л. Рубинштейн. – М.: Педагогика, 1989. – Т. 2. – 328 с.

УДК 811.161.2'367.622:81'373.611]’06

КОНФІКСАЛЬНІ NOMINA ABSTRACTA В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ XIX-XXI СТОЛІТЬ

Воропай С.В., к. філол. н., ст. викладач

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка

У роботі досліджуються конфіксальні абстрактні найменування. Іменники розглядаються з точки зору їх словотвірних значень, функціональних і структурних особливостей. Також увага акцентується на структурно-

семантичних взаємовідношенням між конфіксальними морфемами, за участю яких утворились аналізовані деривати.

Ключові слова: nomina abstracta, конфікс, словотвірне значення, лексико-словотвірні групи.

Воропай С.В. КОНФИКСАЛЬНЫЕ NOMINA ABSTRACTA В УКРАИНСКОМ ЯЗЫКЕ XIX-XXI СТОЛЕТИЙ / Сумской государственной педагогической университет им. А.С. Макаренко, Украина.

В работе исследуются конфиксальные абстрактные наименования. Существительные рассматриваются с точки зрения их словообразовательных значений, функциональных и структурных особенностей. Также акцентируется внимание на структурно-семантических взаимоотношениях между конфиксальными морфемами, с помощью которых образованы анализируемые дериваты.

Ключевые слова: nomina abstracta, конфикс, словообразовательное значение, лексико-словообразовательные группы.

Voropaj S.V. CONFIXAL NOMINA ABSTRACTA IN THE UKRAINIAN LANGUAGE OF XIX-XXI CENTURIES / Sumy Pedagogical State University named by A.S. Makarenko, Ukraine.

The confixal abstract nouns are studied in this article. The derivative semantics of these words, their functional and structural peculiarities are considered in this work. Also attention is accented on the structural-semantic mutual relation of the confixal morphemes with the help of which the analyzed words were derived.

Key words: nomina abstracta, confix, derivative meaning, lexico-derivative groups.

У сучасній українській мові різних періодів її функціонування засвідчено значну кількість конфіксальних іменників з абстрактним значенням.

Проблему розмежування абстрактних і конкретних назв у лінгвістичній літературі до кінця не вирішено. Так, наприклад, немає однозначної відповіді на питання про статус темпоральних та параметральних найменувань. Деякі з мовознавців іменники типу *кілограм*, *метр*, *тиждень*, *сутінки* зараховує до абстрактних номенів [3, с.325], інші вважають їх конкретними [2, с.38]. Дійсно, в деяких випадках дуже важко провести чітку межу між конкретними та абстрактними поняттями. Абстрактні іменники належать до периферійних класів синкретичного характеру, а отже, не дивно, що на сучасному етапі розвитку мови в уяві її носіїв часто відбувається заміна абстрактних понять уявленням про конкретні предмети і від того сприйняття їх як конкретних.

У своїй роботі керуємося критерієм поділу іменників на конкретні та абстрактні, за яким суттєві ознаки більшості часових та метричних понять є узагальненими, не пов'язаними з їх носіями і такими, що не сприймаються безпосередньо органами чуття. Отже, виходимо з міркувань, що до *nomina abstracta* належать назви властивостей і ознак, дій, процесів та їх наслідків, почуттів, психічного, фізичного, матеріального або родинного стану, особливостей поведінки, вдачі, розумових здібностей людини, стосунків між людьми, одиниць міри та ваги, наукових понять, відрізків часу, побутових звичаїв.

Конфіксальні деривати словотвірно-семантичного поля абстрактності охоплюють певну кількість загальних словотвірних значень, кожне з яких представлено декількома лексико-словотвірними групами. У своєму дослідженні ставимо мету проаналізувати конфіксальні похідні у межах кожної словотвірної семантики, визначити за участю яких словотвірних засобів (конфіксів) відбувається її реалізація в словотвірно-семантичному полі абстрактних назв, з'ясувати особливості функціонування кожного форманта.

1. Найчисленнішою є група десубстантивів з формантами **без-...-j(а)**, **без-...-ivj(а)** (**без-...-ovj(а)**, **без-...-evj(а)**) із загальним словотвірним значенням “заперечення, відсутність того, що називає мотивуюче слово”. В її межах функціонують такі лексико-словотвірні групи:

а) назви певного становища за відсутністю предмета, речовини, поняття, названого мотивуючим словом: *безриб'я* (СУМ I 144) “відсутність або нестача риби”; *бездоріжжя* (127) “брак упорядкованих, придатних для проїзду доріг”; *безземля* (129) “брак землі для господарювання”; *безлісся* (133) “відсутність лісу, лісів”; *безтовар'я* (150) “брак товарів”; *безкрам'я* (СЕТ 93) “відсутність товару”; *безхліб'я* (152) “стан, коли немає хліба; голод”; *безхаття* (152) “брак хати”; *безгрошев'я* (39); *бездров'я* (40) “нестача дров”; *без'їжжя* (40) “відсутність їжі, голод”; *безгрішшя* (124) “нестача грошей або відсутність їх”; *безгрошів'я* (124) “те саме, що безгрішшя”; *безпиття* (44) “відсутність води”; *безвіддя*, *безводдя* (121) “відсутність, нестача води у водоймищах”; *безволя*, *безвілля* (122) “брак волі, наполегливості, рішучості”; *безвір'я* (122) “відсутність віри в кого-, що-небудь”; “відсутність віри в Бога; безбожність”; *безвихіддя* (СУМ I 121) “те саме, що безвихідь, безвихідне становище”; *безшлюб'я* (154) “те саме, що безшлюбність”; *безгодівля* (38); *безголів'я*, рідше *безголів'я* (123) “нещастя, горе, біда”; *безлагоддя* (УРС 1926 28) “безтолковщина”; *безгрошшя* (ПУРС 10); *безділля* (122) “брак будь-якої роботи, заняття; бездіяльність, неробство”, розм. “неважлива, незначна справа, річ; дрібниці, дурниці” (<діло); *безслав'я* (146) “погана слава; ганьба, безчестя”; *безділля*, *бездоля* (125) “відсутність долі, талану в житті, безталання, нещастя” (<доля); *безталання* (149) “гірка доля, недоля”, рідко “те саме, що

бездарність”; *безпуття* (44) “безпутна поведінка”; *беззвуччя* (СМузТ 57); *безритмів'я* (57) “відсутність ритму в музиці”;

б) найменування рис характеру людини за відсутністю певної ознаки, якості: *бездум'я* (СУМ І 127) “те саме, що бездумність”; *бездушія* (127) “те саме, що бездушність”; *безстрашія* (148) “те саме, що безстрашність”; *безсмаків'я* (УРС 1926 30) “відсутність смаку”;

в) назва характеристики певного фізичного, психічного або морального стану людини: *безголосся* (СУМ І 123) “повна втрата або погіршення голосу”; “відсутність звуків; тиша”; *безкрів'я* (132) “стан за значенням безкровний – який утратив багато крові, який має мало або зовсім не має крові” (<*безкровний, кров*); *безпліддя* (139) “нездатність давати потомство, плоди”; *безсоння* (147) “довге перебування без сну, неспання”, “хвороблива відсутність сну” (порівняйте дериват жіночого роду з конфліксом *без-...-ниці(я)*: *безсонниця* (147) “хвороблива відсутність сну”); *безпам'яття* (137) “те саме, що безпам'ятство”; *безбілля* (УРС 1926 25) “відсутність болю”; *безсилля* (145) “фізична слабкість, знемога”, “нездатність або неспроможність що-небудь зробити, подолати”; *безкебеття* (40) “нездібність” (<*кеба, кебета* “обдарованість, здібність”);

г) назва стану погоди за відсутністю явища, названого мотивуючим словом: *бездощів'я* (СУМ І 127) “відсутність дощів”; *безгоміння* (124) “відсутність гомону, звуків, голосів; тиша”; *безсніжжя* (146) “відсутність або мала кількість снігу взимку”;

г) назви соціальних явищ або становищ, у яких відсутнє щось, назване мотивуючим словом: *беззаконня* (128) “порушення правового порядку, законів”; *безвладдя* (122) “відсутність державної влади”; *безкультур'я* (132) “брак культури; культурна відсталість”; *безладдя* (132); *безправ'я* (141) (<*безправний, без прав, права*); *безпровиння* (143) діал. “безневинність”; *безробіття* (144); *безсуддя* (46) “відсутність законності, беззаконня”; *безкоролів'я* (УРС 1926 28); *безкоролев'я* (Дубр 195); *безуряддя* (Сабалдир 9); *безцарів'я* (ІвШум І 184); цю групу поповнює діалектний іменник, утворений формантом *недо-...-ок*, що позначає стан середовища, який зовсім не має чогось, названого вивідною основою: *нидоладок* (МатГуц І16) “безладдя, нелад”;

д) назви часу: *безмлив'я* (СУМ І 42) “час безробіття на млині”; *безкорм'я* (Час 9) “час, коли нічого їсти”;

е) назви просторових характеристик: *безмір'я* (СУМ І 42) “безмежність”;

є) найменування хвороб: *безмолоччя* (МРУС 6) “брак молока в матері”; *беззалоззя* (7) “аденопатія”; *безчереп'я* (7) “уроджена вада черепа”; *безгруддя* (8) “відсутність грудних залоз”; *безритмів'я* (11) “аритмія”; *безсоччя* (14) “брак шлункового соку”; *безжовчя* (14) “ахолія”; *безголосся* (14) “втрата голосу”.

Розглянуті лексико-словотвірні групи поповнюють деривати з конфліксами *без-...-’о(а)*, *без-...-’о(а)*, *без-...-’о(а)*, *без-...-’о*, *без-...-ство*: *безглуздя* (СУМ І 123) “нерозумна дія, вчинок”; *безмертя* (146); *безчестя* (153) “те, що завдає неслави; ганьба”; *безвладдя* (Сабалдир14); *безстрастя* (ІвШум І 14); *безторжя* (14); *безторжя* (150) “застій у торгівлі”; *безвітря* (СУМ І 122); *безтям* (УРС 1926 31) “безсвідомий стан”; *бездумство* (СУМ І 127) “те саме, що бездумність”; *безпам'ятство* (137) “втрата свідомості; неприємність, забуття”; *безрозсудство* (144) “те саме, що безрозсудність”; “безрозсудний вчинок”; *безпутство* (143) “безпутна поведінка, безпутне життя”; *безстидство* (148) “відсутність стида, страху; безсоромність”; *бездітство* (Сабалдир 15); *безженство* (14); *безправство* (Гр І 44) “беззаконня”; *беззаконство* (40); *безумство* (47) “глупість, нерозумність”.

У межах загальної словотвірної семантики функціонує кількісно обмежена група дериватів з конфліксом *без-...-ність*, *без-...-ість*, які позначають абстраговану ознаку або певний стан, наприклад: *безженність* (Сабалдир14); *безиллюбність* (14); *бездольність* (15) “бездолля” (<*доля*); *бездощість* (СТТ 84) “відсутність дощів”; *безвірність* (СТТ 6).

Одиничними прикладами представлені форманти *без-...-’о*, *без-...-’о*, *без-...-ок*: *безцін*, *безцінь*, *безцінок* (СУМ І 153), іменники вживаються у виразах “за безцінь”, “за безцінок”.

За участю морфеми *без-...-к(а)* утворився розмовний дериват: *безперервка* (СУМ І 138) “організація праці, при якій виробничий процес відбувається безперервно, без зупинок”.

2. Загальне словотвірне значення “те, що має ознаки того, що назване мотивуючим словом” притаманне іменникам з афіксами *по-...-j(а)*, *у-...-j(а)*, *пере-...-’о(а)*, *по-...-ок*, *по-...-ість*, *по-...-’о(а)*, *про-...-’о*, *па-...-’о*, *пере-...-’о*, *при-...-’о(а)*, *по-...-к(а)*, *пере-...-j(а)*.

2.1. Лексико-словотвірне значення “фізичний або психічний стан людини, подібний до того, що називає мотивуюче слово” мають деривати з конфіксами **по-...-j(а)**, **пере-...-’θ(а)**, **у-...-j(а)**, наприклад: *похмілля* (СУМ VII 451) “погане самопочуття, нездужання після пияцтва”; *ухіття* (X 528) діал. “бажання, охота” (<*хотіти, хіть*); *пересердя* (VI 274) діал. “роздратування” (<*сердитися*). Подібне за словотвірною семантикою до попередніх слів похідне з конфіксом **по-...-ок**: *порядок* (СУМ VII 302) “стан, коли де-небудь чисто прибрано, всі речі на своїх місцях; чистота, лад” (<*ряд* “спосіб розташування чого-небудь”).

Сюди ж належить деривати жіночого роду, утворені афіксами **по-...-ість**: *полегкість* (СУМ VII 62) “зменшення труднощів, послаблення зусиль при виконанні, здійсненні чогось важкого” (<*легко, легкий*). Ідентичну семантику має віддієслівний діалектний іменник, утворений за участю морфеми **по-...-θ(а)**: *полегша* (СУМ VII 63) “полегкість” (<*легшати*, можлива також мотивація дієсловом *полегшати*).

2.2. Дериват жіночого роду з конфіксом **при-...-θ(а)**: *причуда* (СУМ VIII 101) “примха або дивацтво” позначає характерну рису людини.

2.3. Лексико-словотвірне значення “жанр художнього твору, який має характерну ознаку того, що називає мотивуюче слово” притаманне дериватові з конфіксом **по-...-к(а)**: *побрехенька* (СУМ VI 626) розм. “коротка розповідь анекдотичного або повчального характеру”, “брехня”.

2.4. За участю конфікса **пере-...-j(а)** утворився дериват *перемир’я* (СУМ VI 226), конфікс надає значення “тимчасовість явища, позначеного мотивуючим словом”.

3. Загальне словотвірне значення “те, що не повністю виражає ознаки названого мотивуючим словом” мають похідні з афіксами **недо-...-j(а)**, **недо-...-ство**, **при-...-ок**.

3.1. За допомогою перших двох формантів формується невелика група іменників із значенням “певне становище людини, її внутрішній стан або вік, ставлення до чогось, що не повною мірою виявляє ознаки названого вивідним словом”: *недовір’я* (СУМ V 290) “відсутність довіри, підозріле ставлення до кого-, чого-небудь, неповна довіра”; *недокрів’я* (293) “хворобливий стан, який характеризується зменшенням у крові з різних причин кількості червоних кров’яних тілець і гемоглобіну; анемія”; *недоліття* (294) “вік людини, що не досягла ще повноліття”; *недолітство* (294) “те саме, що недоліття”.

3.2. Словотвірне значення “становище, яке виявляється меншою мірою у порівнянні з названим мотивуючим словом, або є додатком до нього” реалізує іменник з конфіксом **при-...-ок**: *прибідок* (О II 135) “менша біда, додаток до біди”; (Гр III 406) “додаткова біда”.

4. Загальне словотвірне значення “те, що має половину ознак того, що позначає мотивуюче слово” притаманне застарілим іменникам з параметричною та темпоральною семантикою, деривованим за участю конфіксів **пів-...-ок**, **полу-...-ок**, **пів-...-’θ(а)**, **пів-...-інь**, **пів-...-к(а)**, **пів-...-івок(а)**, **пів-...-j(а)**, **пів-...-ник**, **пів-...-ість**, **полу-...-ниц(я)**.

4.1. Найменування одиниць вимірювання, які є наполовину меншими від тих, що названі мотивуючим словом, утворилися за допомогою конфіксів **пів-...-ок**, **полу-...-ок**: *півміток* (СУМ VI 383, ПУРС 161) “міра пряжі, яка дорівнює половині мітка, тобто 20–30 пасмам”; *півсоток* (161); *півлатерок* (О II 64) “одиниця вимірювання дров (1–2 кубометри)” (<*латер* “одиниця вимірювання дров – 2 або 4 кубометри); *полумацьок* (СУМ VII 101, СПТ 177) “на Україні у XVII – XIX ст. – міра ваги сипких тіл, що дорівнювала близько 31 кг” (<*маца* “міра ваги, що дорівнює 62 кг”); *полусеток* (Ж 694) “одиниця вимірювання полотна в 50 аршинів” (<*сет* “одиниця вимірювання полотна в 100 аршинів”). Одиначними прикладами в цій групі слів представлені форманти **пів-...-’θ(а)**, **пів-...-інь**: *півфунтя* (ІвШум II 49); *півступінь* (49) “напівкрок”. Сюди ж належать найменування жіночого роду з конфіксами **пів-...-к(а)**, **пів-...-івок(а)**: *півсотка* (ІвШум II 49); *півквартівка* (ПУРС 161) “міра рідини 1/20 відра” (<*кварта* “міра рідин, восьма або десята частина відра”).

4.2. Формант **пів-...-ість** виокремлюється у відад’єктивному утворенні *півтемність* (ІвШум II 49) “сутінки”. Схоже лексико-словотвірне значення реалізує дериват з конфіксом **полу-...-ниц(я)**: *полуношниця* (КвОсн II 561) “вечірня молитва”, який позначає назву ритуалу.

5. Загальне словотвірне значення “частина від чогось, названого мотивуючим словом” реалізують поодинокі деривати з афіксом **від(од-)-...-ок**. Іменники зі згаданим формантом позначають: а) міру:

відсоток (СУМ I 640) “сота частина певного числа, що береться за ціле, за одиницю”; б) походження: *одридок* (СПрМ 157) “походження”, уживається у виразі “*він панського одридку*”.

б. Загальне словотвірне значення “те, що виражає певне відношення до названого мотивуючим словом” формується за участю конфіксів **по-...-j(а), по-...-в, по-...-ок, ви-...-в, за-...-j(е), з-...-ань, по-...-’в(а), по-...-к(а), про-...-к(а), су-...-в(а), у-...-к(а), по-...-ин(а), о-...-к(а), по-...-ник, по-...-ас, о-...-ник, поза-...-ник, за-...-ник, за-...-ок, пере-...-в, при-...-в, про-...-ок, по-...-ус, у-...-в, о-...-в, о-...-ень, роз-...-в, по-...-л(о), по-...-в(а), на-...-ство, на-...-j(а), по-...-щин(а), по-...-чин(а), з-...-щин(а), за-...-в, пере-...-ок, при-...-ок, про-...-в, о-...-ок, при-...-ок, по-...-j(а), під-...-к(а), по-...-иц(я), о-...-ок, об-...-в, по-...-j(а), па-...-ок, за-...-ок, по-...-j(а), за-...-н(и), по-...-j(а), по-...-х(и), о-...-к(и), по-...-ин(и), по-...-анк(и), по-...-ашк(и), по-...-еньк(и), по-...-інк(и), по-...-к(и)**. Згадані форманти формують досить широкий спектр лексико-словотвірних значень.

б.1. Деривати з формантами **по-...-в, по-...-ок, ви-...-в, за-...-j(е), з-...-ань** називають опредметнену дію, наприклад: *поруб* (292) “опредметнена дія від *рубати*”; *почастунок* (464) “частування, пригощання”; *покуп* (Дубр 179) “купівля чого-небудь”; *погруб* (ГТ 70) “роздування жили, пласта” (<*зрубішати* “роздуватись”); *вимолот* (О I 104) “молотьба”; *загісте* (266) “гостювання у чужих”; *зрубань* (УРС 1926 331) “рубка лісу”. Майже всі іменники характеризуються специфічним вживанням: *загісте*, *вимолот*, *почастунок* – поширені у говірковому мовленні, *зрубань*, *покуп*, *погруб* – належать до застарілих слів.

З конфіксом **по-...-ок** вживається іменник з кількісним значенням, що також позначає опредметнену дію: *поєдинок* (СУМ VI 766) “бій сам на сам між двома супротивниками, звичайно за викликом одного з них”.

Форманти **по-...-’в(а), про-...-к(а), по-...-к(а), су-...-в(а), у-...-к(а), по-...-ин(а), о-...-к(а)** виокремлюються в структурах жіночого роду з ідентичною лексико-словотвірною семантикою, наприклад: *погоня* (СУМ VI 719) “переслідування втікача з метою його спіймання”; *посадка* (VII 317) “дія за значенням садити; садіння”, “впускання пасажирів у вагон, автобус, літак і т.ін. та розміщення їх там перед поїздом”, “приземлення літака або якого-небудь іншого літального апарата”, “манера вершника триматися у сідлі; кавалерійська постава”, “положення тіла під час сидіння; манера тримати голову, постава” і т.д.; *почестка* (469) “частування, пригощання”, розм., рідко “честь, слава”; *пробіжка* (СУМ VIII 120) “розминка бігом”; *пострашка* (Ум-С 283) “заякування”; *суговора* (Гр IV 225) “розмова” (<*говорити*); *угайка* (312) “втрата часу”; (СУМ X 371) “затримка” (<*гаянка*, *гаяти* (ся)); *погрубина* (ГТ 70) “роздування жили, пласта” (<*зрубішати* “роздуватись”); *острашка* (Ум-С 586) “заякування”.

Серед розглянутих дериватів є полімотивовані структури (*почастунок*, *вимолот*, *зрубань*), деякі похідні – однокореневі словотвірні синоніми (*погруб* – *погрубина*, *пострашка* – *острашка*).

б.2. Значення опредметненої дії, спрямованої на те, що позначає мотивуюче слово, притаманне дериватам з формантами **по-...-ник, по-...-ас, о-...-ник, поза-...-ник, за-...-ник, за-...-ок**. Форманти **по-...-ник, по-...-ас, о-...-ник** надають значення “удар по тому, що називає мотивуюче слово”: *поличник* (СУМ VII 71) “ляпас”; *помордас* (133) “ляпас”; *ошиїтник* (V 837) “те саме, що потиличник”. Конфікси **поза-...-ник, за-...-ник, за-...-ок** надають значення “удар по задній частині того, що називає мотивуюче слово”: *позавушник*, *позаушник* (СУМ VI 783) “ляпас”; *запотлиличник* (III 275) “удар рукою по потилиці” (<*потилиця*, *потлиличник*); *зашиїтник* (III 414) “удар по зашиїку” (<*зашиїк*, *шия*); *зашиїк* (УРС 1926 292) “удар по потилиці”. Більшість дериватів цієї групи в сучасній літературній мові мають обмежене вживання. Іменники *поличник*, *позавушник*, *позаушник* поширені в діалектах, *помордас* – вульгарне слово, похідне *ошиїтник* вживається в розмовному стилі. Серед аналізованих іменників виявлені похідні з омонімічними афіксами при кореневоспоріднених твірних основах: *зашиїк* (УРС 1926 292) “удар по потилиці”; *зашиїк* (СУМ III 414) “задня частина шії у людини і тварини”; *ошиїтник* (V 837) “удар по потилиці”; *ошиїтник* (837) “ремінець із застібною, який надівають на шию тварини”. Окрім того, іменники *зашиїк* та *ошиїтник* у значенні “удар по потилиці” є однокореневими словотвірними синонімами, що різняться сферою вживання.

б.3. Загальне словотвірне значення “те, що позначає наслідки повторюваної дії, названої мотивувальною основою” притаманне іменникам з формантами **пере-...-в, пере-...-в(а), пере-...-в(и)**: *перезуд* (СУМ VI 158) “протяжне, нерівномірне гудіння, звичайно з перервами або в різних місцях...”; *перекір* (Ж 616) “опір”, *перекори* (СУМ VI 196) “взаємні докори, суперечки” (<*корити* “картати; дорікати комусь; коритися “беззаперечно скорятися; підкорятися); *перегана* (Ж 612) “те саме” (<*ганити* “сварити, докоряти”); *перейма*, *перейми* (Гр III 119) “перехоплювання того, що пливе річкою; початок пологів у жінки”, (<*імати* (ЕСУМ II 297); *перезва*, *перезов* (Гр III 118) “весільний обряд: у понеділок, після першої шлюбної ночі, родичі молодої ідуть на пригощання до хати батьків жениха; під час проходження співають відповідні пісні”; *переметуш* [I, с.570] “метушня” (<*метушитися*).

6.4. Значення одноразової опредметненої дії притаманне іменникові з конфіксом **по-...-в**: *поповз* (СУМ VII 212) “один рух або один перехід, зроблений повзучи”. Ідентичну семантику має похідне жіночого роду з афіксом **по-...-к(а)**: *поїздка* (СУМ VI 832) “віїзд куди-небудь на короткий час; коротка подорож”.

6.5. Деривати з формантами **при-...-в**, **про-...-ок**, **по-...-ус** означають спосіб виконання дії: *прискік* (СУМ VIII 21) (<*скакати* з усиченням основи), *провонок* (144) (<*проволювати*, *волоктися* “поволі тягтися, минати” (про час); *подригус* (VI 757). Згадані деривати вживаються у складі прислівникових виразів: з *прискоком* “підскакуючи, підстрибуючи; вистрибом, висококом”; з *провококом* “повагом, повільно”; *вклонитися з подригусом* (жарт.) “розкланятися, розшаркуючись, з вихиласями”, останній вираз поширений у діалектах.

6.6. Похідні з афіксами **у-...-в**, **о-...-в**, **о-...-ень**, **по-...-ок**, **про-...-к(а)**, **роз-...-в**, **по-...-в**, **по-...-л(о)**, **по-...-к(а)**, **по-...-в(а)**, **про-...-в(а)** мають значення “результат дії, названої мотивуючим словом”. Переважна більшість таких дериватів – полімотивовані структури, які, на нашу думку, скоріше мотивуються безпрефіксальними дієсловами: *умисел* (Гр IV 338) “думка” (<*мислити*, *умислити*, *умишляти*); *оплата* (СПрПр 66) “оплата” (<*плата*, *платити*, *оплатити*); *оплеск* (СУМ V 715) “аплодисменти” (<*плескати*, *оплескувати*); *оповзень* (716) геол. “переміщення (сповзання) верхнього шару землі вниз по схилу під дією сили ваги” (<*оповзати*, *сповзати*); *поцілунок* (VII 461) (<*цілувати*, *поцілувати*); *провокола* (VIII 144) “затримка, зволікання при виконанні чого-небудь” (<*зволікати*); *розчерк* (860) “ламана лінія, риска, що залишається від швидкого, розмашистого руху пером, олівцем на папері при письмі” (<*черкати*); *пошморг* (Гр III 396) “смикання, посмикування”; *постріл* (СУМ VI 381) “виліт кулі або снаряда з каналу ствола вогнепальної зброї, спричинений вибухом порохового заряду”; діал. *порекло* (VII 251) діал. “прізвисьце, прізвисько”; *погудка* (VI 272) розм. “те саме, що нарікання”; (УРС 1926 579) “те саме, що звістка”; *похибка* (Дубр 289) “помилка” (<*хиба* “недогляд, помилка”, *хибити*, *похибити*); *похід* (352) “манера ходити”; *похода* (352) “те саме” (<*хода*, *ходити*, *походити*); *прочуд* (Ум-С 1047) “диво, дивина” (<*чудувати*); *прослух* (946) “чутка, поголос” (<*слухати*); *прогріх* (Сабалдир 209) “недолік” (<*грішити*).

6.7. Значення “результат застосування того, що позначене мотивуючим словом” притаманне дериватам з формантами **на-...-ство**, **на-...-ї(а)**: *насильство* (СУМ V 184) “застосування фізичної сили до когонебудь”, “застосування сили для досягнення чого-небудь; примусовий вплив на когось, щось”; *насилля* (183) “те саме, що насильство”. Хоча не виключено, що це суфіксальні структури від дієслова *насилувати*.

6.8. Деривати з конфіксами **по-...-щин(а)**, **з-...-щин(а)**, **по-...-чин(а)** позначають соціальне явище і мають лексико-словотвірне значення “податок від позначеного мотивуючим словом”: *почеревицина* (СУМ VII 467) “у дореволюційний час вид податку”; *здольщина* (III 545) “земельна оренда, при якій плата за землю вноситься не грішми, а часткою врожаю”; *змирищина* (322) “податок”; *подимщина* (УРС 1926 581) “податок від димової труби”; *поволовищина* (577) “податок з голови худоби (биків)”; (ІвШум II 29) “подать від вола”; *поколещина* (29) “подать від млинового кола”; *подорожчина* (ПУРС 174) “плата за проїзд по дорозі”.

Поодинокими прикладами в цій групі слів представлені конфікси **по-...-ок**, **за-...-в**, **про-...-в**, **пере-...-ок**, **при-...-ок**: *політок* (СУМ VII 83) “щорічний податок; річна оренда”; *замолат* (УРС 1926 267) “плата за молотьбу”; *промел* (ІвШум II 21) “плата за мливо хліба зерном”; *пересудок* (72) “судова подать”; *присів(ок)* (21) “плата зерном, як сіють”. Усі аналізовані деривати належать до історизмів, у зв'язку зі зникненням реалій, які вони позначали.

6.9. Однокореневі словотвірні синоніми з формантами **по-...-ок**, **при-...-ок**, **по-...-ї(а)** позначають явища, в основі яких лежить дія, названа мотивуючим словом: *помірок* (СУМ VII 125) “помір” (<*мерти* або *мір* “смертність”); *помір'я* (УРС 1926 594) “епідемія”; *приморок* (ІвШум I 190) “мор”. До цієї групи також належить іменник з конфіксом **пере-...-ок**: *перепадокъ* (Тим II 3) “пароксизм” (<*падати*). Усі деривати – застарілі слова.

У межах загального словотвірного значення “те, що має відношення до названого мотивуючим словом” функціонують поодинокі конфіксальні структури, які репрезентують різні лексико-словотвірні групи.

6.10. Похідне жіночого роду з афіксом **під-...-к(а)** позначає опредметнену дію, яка є додатковою до тієї, що названа мотивуючим словом: *підверстка* (СУМ VI 401) “верстання додаткового тексту”. Дериват поширений у друкарській термінології.

6.11. Похідні з морфемами **по-...-щин(а)**, **по-...-ок** позначають спосіб праці: *поденщина* (СЕТ 119); *помирок* (Моск 60) “праця один в одного як надання взаємодопомоги” (<мир “народ”).

6.12. Іменник, утворений конфіксом **по-...-иц(я)** позначає хворобу тієї частини тіла, яку називає мотивуюче слово: *почеревиця* (О П 129) “почеревниця – дизентерія”.

6.13. Іменник з морфемою **об-...-в** позначає час, коли відбувається щось, позначене мотивуючим словом: *обкіть* (Гр III 12) “час, коли вівці родять” (<*котитися* “родити” (про кішку, вівцю, зайчиху).

6.14. Абстракти з конфіксом **па-...-ок** позначають явища, котрі не повною мірою виявляють ознаки того, що названо твірною основою: *пасвіток* (ЛексФр 160) “відблиск, заграва”; *наводок* (СУМ VI 8) “тимчасове підняття рівня води в річках та інших водоймах унаслідок злив або розтавання снігу та льоду”, “весняний розлив; розлив річки” (1999 НГТК 138).

6.15. Темпоральну семантику мають десубстантиви з конфіксом **па-...-ок**: *паліток* (Гр III 89) “сприятливий для врожаю час улітку” та *навечерок* (1902 Верх 45 243) “час перед вечерею після обіду”.

6.16. Назву опредметненої дії, що відбувається в певний проміжок часу, який називає мотивуюче слово, позначає дериват з формантом **за-...-ок**: *заліток* (Гр II 60) “літній випас худоби”.

6.17. Назву процесу, в основі якого лежить дія, позначена мотивуючим словом позначає застарілий іменник з конфіксом **по-...-к(а)**: *поторжка* (УМ-С 25) “аукціон”.

6.18. Дериват з конфіксом **по-...-ів(я)** виражає кількісне відношення до позначуваного мотивуючим словом: *поголів'я* (СУМ VI 718) “загальна кількість голів худоби в господарстві, області, країні; загальна кількість яких-небудь тварин на певній території”.

Певна кількість дериватів у межах загальної словотвірної семантики функціонує тільки у множині.

6.19. Іменники з формантами **за-...-н(и)**, **по-...-ї(а)**, **по-...-х(и)**, **о-...-к(и)**, **по-...-ин(и)** позначають різні звичаї, обряди: *запоїни* (СУМ III 271) “частування, яке влаштовує наречений для батьків та родичів нареченої після заручин”; *полюддя* (СУМ VII 106) “у стародавній Русі – збирання князем з дружиною або його представниками данини з підлеглого населення”; *попяхи* (238) “зібрання дівчат та молодичь удень у родичів чи в сусідів, де прядуть або виконують якусь іншу роботу”; *оденки* (ІвШум II 63) “посиденьки удень”; *покопини* (О П 101) “забава після того, як викопали картоплю”. Усі деривати (крім *покопини*) належать до застарілих слів. Останній іменник уживається в бойківських говірках.

6.20. У множині вживаються також іменники, що позначають опредметнену дію. Згадані структури утворилися за участю синонімічних формантів **по-...-еньк(и)**, **по-...-анк(и)**, **по-...-ашк(и)**, **по-...-інк(и)**, **по-...-к(и)**, наприклад: *побігеньки* (СУМ VI 614) “виконання дрібних доручень, пов'язане з посиланням куди-небудь з біганиною”; *побіганки* (614) “те саме, що побігеньки”; *побігашки* (614) “те саме, що побігеньки”; *походеньки* (455) “постійне ходіння, довге гуляння; *посиденьки*, заст. *посидінки* (319) “дозвілля, яке проводять у розмовах жінки і чоловіки, сидячи на вулиці або десь у гостях”, “зібрання сільської молоді для спільної праці й розваг в осінній та зимовий час”; *посідки* (328) заст., розм. “посиденьки”; *почубеньки* (СУМ VII 474) “дати почубеньки – бити, скубити за волосся кого-небудь”; (УРС 1926 617) “тріпання за волосся”; *пострашки* (О П 122) вживається у виразі “давати пострашки” – лякати.

7. Загальне дериваційне значення “те, що в часовому відношенні передє названому мотивуючим словом” притаманне дериватам з формантами **перед-...-ї(а)**, **перед-...-ок**, **до-...-ок**, **до-...-ї(а)**, **перед-...-к(а)**, **над-...-ї(а)**, **над-...-ок**, **під-...-ї(а)**, **про-...-ень**, **про-...-інь**, **під-...-ок**, **по-...-ок**, **під-...-в(а)**, **під-...-к(а)**.

7.1. Абстракти з афіксами **перед-...-ї(а)**, **перед-...-ок**, **над-...-ї(а)**, **над-...-ок**, **під-...-ї(а)**, **до-...-ок**, **до-...-ї(а)**, **перед-...-к(а)**, **про-...-ень**, **про-...-інь** позначають період, який передє тому, що назване мотивувальним словом. Найбільшою кількістю основ представлений конфікс **перед-...-ї(а)**: *передбур'я* (СУМ VI 165) рідко “відрізок часу перед бурею і стан природи в цей час”; *передвечір'я* (165) “передвечірній час”; *передгрозя* (166) “відрізок часу перед грозою і стан природи в цей час”; *переджнив'я* (167) “час перед жнивими”; *передрання* (176) “передранковий час”; *передобіддя* (171) розм. “передобідній час”; *передсоння* (ІвШум I 49) “час перед сном”.

Уживання дериватів з конфіксами **перед-...-ок**, **над-...-ї(а)**, **над-...-ок**, **під-...-ї(а)**, **до-...-ок**, **до-...-ї(а)** обмежене рамками діалектного та розмовного мовлення: *передобідок* (СУМ VI 172) діал. “передобідній

час”; *переднівок, передновок* (170) діал. “час перед новим урожаєм (звичайно голодний)”; *надобіддя* (74) діал. “час перед обідом, передобідній час”; *надвечір'я* (63) “час перед вечором; початок вечора”; *надвечірок* (63) розм. “те саме, що надвечір'я (час перед вечором; початок вечора)”; *підвечір'я* (404) “пора доби перед вечором”; *досвіток* (СУМ II 383) “час доби перед сходом сонця, світанком”; *дообіддя* (Гр I 396) “дообідній час”.

За участю конфікса **перед-...-к(а)** утворився дериват жіночого роду *переднівка* (Д 207) “час перед збиранням овочів”.

Подібну дериваційну семантику мають однокореневі словотвірні синоніми, що вживаються на позначення пори року, з конфіксами **про-...-ень, про-...-інь**: *провесень* (СУМ VIII 131) рідк. “рання весна, початок весни”; *провесінь* (131) “те саме”.

7.2. Словотвірне значення “назва трапези, яка передує тій, що позначена мотивуючим словом” мають іменники з афіксам **під-...-ок, по-...-ок, перед-...-ок**: *підвечірок* (СУМ VI 404) розм. “споживання їжі між обідом і вечерею”; *поранок* (Дубр 118) “закуска перед сніданком”; *передобідок* (118) “закуска перед обідом”.

7.3. Словотвірне значення “подія, що відбувається перед чимось, названим мотивуючим словом” притаманне структурам з морфемами **під-...-'ю(а), під-...-к(а)**: *підторжся* (СУМ VI 515) рідко “переддень ярмарка, базару, а також торгівля в цей день”; *підторжка* (СПрМ 52) “те саме, що підторжся”.

8. Словотвірне значення “те, що у часовому відношенні відбувається після названого мотивуючим словом” реалізують деривати з формантами **по-...-ок, по-...-ї(а)**. Такі деривати позначають: а) день тижня: *понеділок* (СУМ VII 157); б) час: *пообіддя* (170) “пора дня після обіду” (<*по обіді, обід*); *повечір'я* (VI 645) “вечір”; *порання* (248) “рання, ранкова пора”; *Помайдання* [4] “час після Помаранчевої революції” (за *п'ять років Помайдання розівчилися це робити*).

У межах загального словотвірного значення вирізняються іменники, які утворилися формантами **роз-...-ї(а), рос-...-'ю(а)** і позначають закінчення того, що назване мотивуючим словом, наприклад: *розбазар'я* (Гр IV 30) “закінчення базару”; *росторжся* (80) “закінчення ярмарка, базару”, обидва деривати вживаються у діалектах.

9. Словотвірне значення “період часу між однаковими явищами, позначеними мотивуючим словом” виражають деривати, що утворилися за участю конфікса **між(межи)-...-ів(а)**: *міжпарів'я* (СУМ IV 728) “час між кінцем посіву пізніх ярових культур і оранкою на пар”; *міжцарів'я* (729) “період зміни царів, коли престол ніким не зайнятий”; *межицарів'я* (ІвШум I 184); *межикоролів'я* (184).

Подібну словотвірну семантику “період часу в середині того, що називає мотивуюча основа” виражає похідне з конфіксом **середо-...-'ю(а)**: *середопістя* (СУМ IX 137) “четвертий тиждень великого посту”. Дериват уживається в церковній лексиці.

10. Загальне словотвірне значення “те, що виражає локальне відношення до названого мотивуючим словом” мають структури з формантами **на-...-ник, на-...-ок, на-...-к(а), на-...-ниц(я), за-...-ниц(я), за-...-ник, при-...-ник, при-...-ї(а), межі-...-ї(а), пере-...-н(я)**.

10.1. Лексико-словотвірне значення “те, що розташовується на тому, що називає мотивуюча основа” притаманне дериватам з формантами **на-...-ник, на-...-ок, на-...-ниц(я), на-...-к(а)**. Такі іменники позначають: а) назву захворювання: *наконечник* (Д 168) “гонорея”; б) соціальні явища: *нашийніця* (УРС 1926 471) “борги, грошові зобов'язання”; *накорінок* (СГТ 140) “походження”; е) економічні поняття: *націнка* (ЦП 59). Згадані похідні вживаються переважно в діалектному мовленні. Іменники *нашийніця, накорінок* мають метафоризоване значення.

10.2. Лексико-словотвірне значення “те, що розташовується позаду того, що позначає мотивуюча основа” мають деривати з конфіксами **за-...-ниц(я), за-...-ник**. Іменники зі згаданими формантами позначають: а) назву захворювання: *завушиця* (СУМ III 63) “запалення вушних залоз”; б) граматичне поняття: *займенник* (135).

10.3. З конфіксами **при-...-ник, при-...-ї(а)** вживаються іменники, що позначають мовознавчі терміни, граматичні та деякі інші поняття і мають словотвірне значення: “те, що знаходиться біля позначеного мотивуючим словом”, наприклад: *прийменник* (СУМ VII 629); *прислівник* (23); *прислів'я* (24) “влучний

образний вислів” (<при слові, слово); *приглаголля* (Ум-С 498) “прислівник”, *приконежчя* (Гр III 420, УРС 1926 629) “закінчення чого-небудь, кінець”.

10.4. За участю конфікса **межи-...-j(а)** утворився дериват *межитілля* (СПрПр 53) “спосіб розташування земель”, який має словотвірне значення “те, що розташовується між тим, що позначає мотивуюча основа”.

11. Словотвірне значення “те, у чому відбувається чергування того, що позначене мотивуючою основою” мають деривати з формантами **через-...-j(а)**, **через-...-ник**, наприклад: *черезсмужжя* (СУМ XI 305) “розташування земель одного господарства впереміж з чужими угіддями; своєрідне розташування, чергування різних полів, ділянок і т. ін.”; *черезнив я* (ТТ 260) “черезсмужжя”; *черезсмужник* (СЕТ 132) “черезсмужжя”.

За участю формантів **через-...-иц(я)**, **через-...-ниц(я)** утворилися похідні жіночого роду: *череззерниця* (СУМ XI 305) “неповне зв’язування насіння в колосках злакових рослин (озимого жита, кукурудзи, сорго)”;*черезмежниця* (ПУРС 260) “черезсмужжя”.

Таким чином, дослідження показало, що найбільша кількість *nomina abstracta* зафіксована з конфіксами **без-...-j(а)**, **без-...-ство**, **без-...-ість**, **по-...-в**, **по-...-к(а)**, **по-...-ок**, **по-...-j(а)**, **перед-...-j(а)**.

Для творення абстрактних найменувань характерне широке використання конфіксів з постпозитивним **-j(а)** та матеріально невираженим другим компонентом. Похідні з постпозиційними **-в(а)** найчастіше позначають опредметнену дію: *вимолот*, *оплеск*, *поруб*, *постріл*, *перегуд*, *розчерк*, *суговора* тощо. Іменники з другим **-j(а)** позначають різні явища, поняття, кількість, час: *межищарів’я*, *навилля*, *надобіддя повір’я*, *поголів’я*, *передрання*, *переджнив’я*, *пообіддя*, *приконежчя*, *приглаголля*, *суголося*, *черезнив’я*.

Найчисленнішою групою абстрактних номенів впродовж усього періоду розвитку сучасної мови є іменники на позначення стану (психічного, фізичного, родинного, матеріального) та особливостей вдачі, поведінки, віку людини. Найпродуктивнішими іменниковими конфіксами, за участю яких творяться деривати цієї підгрупи, є формант **без-...-j(а)**: *безглуздя*, *бездолля*, *безвір’я*, *безголів’я*, *безслав’я*, *безбілля*, *безгрішшя*, *безшлюб’я* тощо. Менш продуктивними є афікси **не-...-j(а)**, **пере-...-j(а)**, **про-...-j(а)**, **по-...-j(а)**, **недо-...-j(а)**, **без-...-иц(я)**, **не-...-к(а)**, котрі входять до складу нечисленних субстантивів: *нерозум’я*, *пересердя*, *похмілля*, *недокрів’я*, *безсонниця*.

Деривати з конфіксами **без-...-j(а)**, **без-...-ство**, **без-...-в**, **без-...-ість**, **за-...-ник**, **про-...-к(а)**, **при-...-ник**, **при-...-j(а)** характеризуються переважно літературним уживанням: *бездоріжжя*, *безхаття*, *безкультур’я*, *безумство*, *безстидство*, *безцін*, *безвітність*, *займенник*, *пробіжка*, *прийменник*, *прислів’я* тощо. Іменники з афіксами **по-...-к(а)**, **о-...-ник**, **над-...-ок**, **перед-...-j(а)** **під-...-в(а)**, **під-...-ок**, **під-...-ник** уживаються в розмовному стилі: *почестка*, *ошишник*, *надвечірок*, *передобіддя*, *підповня*, *підвечірок*, *підголосок*, *підголосник*. Конфікси **по-...-анк(и)**, **по-...-ашк(и)**, **по-...-еньк(и)** творять множинні іменники, що також відносяться до сфери розмовного мовлення: *побіганки*, *побігашки*, *пострашки*, *побіженьки*, *походеньки*, *почубеньки*. З конфіксами **ви-...-в**, **за-...-’в(е)**, **над-...-j(а)**, **перед-...-ок**, **по-...-л(о)**, **пере-...-’в(а)**, **пере-...-в**, **при-...-ок**, **по-...-j(а)**, **поза-...-ник**, **по-...-иц(я)**, **по-...-ин(и)**, **роз-...-j(а)**, **рос-...-’в(а)**, **у-...-j(а)** вживаються регіоналізми: *вимолот*, *загість*, *надобіддя*, *передобідок*, *порекло*, *пересердя*, *перетих*, *прибідок*, *пообіддя*, *позавушник*, *почеревиця*, *покопини*, *розбазар’я*, *росторжя*, *ухіття*. Стилистично забарвленими є деривати з афіксами **по-...-ас**, **по-...-ус**: *помордас* (вульг.), *подригус* (жарт.). Уживання похідних з формантами **середо-...-’в(а)**, **під-...-к(а)**, **о-...-ень**, **су-...-j(а)**, **між-...-івj(а)**, **через-...-иц(я)** визначається певною функціональною сферою, наприклад: *середопістя* (церк.), *підверстка* (друк.), *оповзень* (геол.), *суголося* (книж.), *міжшарів’я* (с/г), *череззерниця* (с/г).

Іменникові конфікси, за участю яких творяться деривати з абстрактним значенням, виявляють здатність приєднуватися до основ різної частиномовної належності й реалізовувати за один словотвірний акт великі обсяги значень, раціонально й точно передавати словотвірну семантику.

ДЖЕРЕЛА

- Верх Верхратський І. Знадоба до пізнання угорсько-руських говорів // ЗНТШ. – 1902. – Т. 45.
- Гр Словарь української мови: В 4 т. / Збір. ред. журн. “Київ. старина”. Упорядкував з дод. власн. матеріалу, Б.Грінченко. – К., 1907 – 1909.

- ГТ Василенко П., Шелудько Ів. Словник гірничої термінології. (Проект). – Харків: Держ. вид-во України, 1931. – 142 с.
- Д Дубровський В. Словник Українсько-московський. 5 вид. – К.: Рідна мова, без року. – 361 с.
- Дубр Дубровський В. Словник московсько-український. – К.: Рідна мова, 1918. – 542 с.
- ЕСУМ Етимологічний словник української мови / За ред. Л.С. Мельничука: У 7 т. –Т. 1-5. – К.: Наук.думка, 1982-2006.
- Ж Желехівський Є. Малорусько-німецький словарь.– Львів, 1886.
- ІвШум Іваницький С., Шумлянський І. Російсько-український словник: У 2 т. – Вінниця: Нова друкарня Пойлішер, 1918. – Т.І. – 266 с. Т.ІІ. – 250 с.
- КвОсн Словник мови творів Г.Квітки-Основ'яненка: В 3 т. / Відп. ред. М.А.Жовтобрюх. – Харків: ХДУ, 1978 – 1979. – Т.І. – 664 с. Т.ІІ. – 680 с. Т.ІІІ. – 689 с.
- Лекс Фр Лексика поетичних творів Івана Франка. – Львів: ЛДУ, 1990.
- МатГуц Піпаш Ю., Галас Б. Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області). – Ужгород: Ужгор. нац. ун-т, 2005. – 266 с.
- МРУС Кисільов Д.Ф. Медичний російсько-український словник. Відтворене видання 1928 року. – К., 2008. –172 с.
- НГТК Громко Т.В., Лучик В.В., Поляруш Т. Словник народних географічних термінів Кіровоградщини. – Київ - Кіровоград, 1999. – 224 с.
- О Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок: У 2 ч. – К.: Наук.думка, 1984.
- Осн Словнички з журналу “Основа”, що виходив у 1861-1862 рр.
- Сабалдир Сабалдир Г.О. Практичний російсько-український словник. – К.: Видавниче товариство “Час”, 1926. – 436 с.
- ПУРС Савченко Л. Практичний українсько-російський словник. – К.: Книгоспілка, 1926. – 272 с.
- СГТ Тутковський П.А. Словник геологічної термінології. (Проект). – К.: Держ. вид-во України, 1923. – 201 с.
- СЕТ Кривченко Г., Ігнатович В. Словник економічної термінології. (Проект). – Харків: Держ. вид-во України, 1931. – 133 с.
- СПрМ Словник російсько-український правничої мови. – К.: Держ. вид-во України, 1926. – 227 с.
- СПТ Полонські Х. Словник природничої термінології. (Проект). – К.: Держ. вид-во України, 1928. – 262 с.
- СТТ Словник транспортної термінології. (Проект). – К.: Вид-во Українська радянська енциклопедія, 1932.– 370 с.
- СУМ Словник української мови: В 11 т. – К.: Наук.думка, 1970 – 1980.
- СМузТ Словник музичної термінології (проект) / Упорядники Бабій А. та ін. Відтворене видання 1930 року. – К., 2008. – 110 с.
- Тим Тимченко Є. Русско-малоросійській словарь. – К.: Типографія Імператорського ун-та, 1897-1899. – Т.І. – 307 с. Т.ІІ. – 267 с.

- ТТ Трихвиль Ю., Зубков І. Словник технічної термінології. Мірництво. (Проект). – К.: Держ. вид-во України, 1930. – 155 с.
- Ум-С Уманець М., Спілка А. Словарь російсько – український. – Львів, 1893.
- УРС 1926 Ніковський А. Українсько-російський словник. – К., 1926.
- ЦП Цивільне право. Підручник для студентів юридичних вузів і факультетів. Ч. II. / Д.В.Бобров, О.В.Дзера, Н.С.Кузнецова, О.А.Підпригора / Наук. ред. О.В.Дзера. – К.: “Вентурі”, 1997. – 480 с.
- Час Московсько-український словник товариства “Час”. – К.: Видавниче товариство “Час”, 1918. – 235 с.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аркушин Г. Іменний словотвір західнополіського говору / Г.Л.Аркушин. – Луцьк: Вежа, 2004. – 764 с.
2. Горпинич В.О. Морфологія української мови: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.О.Горпинич. – К.: ВЦ “Академія”, 2004. – 336с.
3. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас та ін.; За ред. М.Я. Плющ. – К.: Вища шк., 1994.
4. Яворівський В. Про білу фату, білі колготи та білі рукавички / В.Яворівський – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2010/03/12/4857329/>

УДК 811.161.2'373,46

ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛЕКСИКИ ПРАВА У ВИЩОМУ ЮРИДИЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ В КОНТЕКСТІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Гимер Н. О., к. філол. н., доцент

Львівський державний університет внутрішніх справ України

У статті проаналізовано необхідність поєднання комунікативного підходу та професійного контексту для успішного засвоєння і активного використання української термінології права у вищому юридичному закладі при викладанні навчального курсу “Українська мова за професійним спрямуванням”.

Ключові слова: українська мова за професійним спрямуванням, мовленнєва діяльність, юридична термінологія, інтерактивні вправи.

Гимер Н. О. ИЗУЧЕНИЕ УКРАИНСКОЙ ТЕРМИНОЛЕКСИКИ ПРАВА В ВЫШЕМ ЮРИДИЧЕСКОМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ В КОНТЕКСТЕ ПРЕПОДАВАНИЯ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА ПО ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ НАПРАВЛЕНИЮ / Львовский государственный университет внутренних дел Украины, Украина.

В статье проанализировано необходимость объединения коммуникативного подхода и профессионального контекста для успешного усвоения и активного использования украинской терминологии права в высшем юридическом учебном заведении при изучении курса “Украинский язык по профессиональному направлению”.

Ключевые слова: украинский язык по профессиональному направлению, речевая деятельность, юридическая терминология, интерактивные задания.

Gymer N.O. STUDYING OF THE UKRAINIAN TERMINOLOGICAL LEXICA OF THE LAW IN A HIGH EDUCATIONAL JURIDICAL INSTITUTION IN THE CONTEXT OF THE UKRAINIAN LANGUAGE TEACHING ACCORDINGLY THE PROFESSIONAL COURSE / Lviv State University of Internal Affairs, Ukraine.